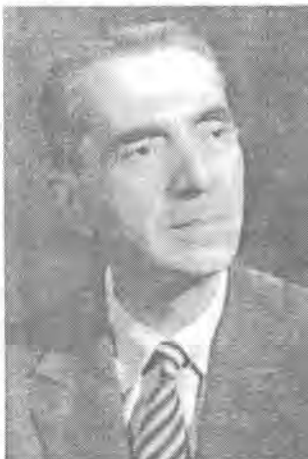

"Ca un vrej de lumină, de după viața cărților..."

Cel mai de seamă bibliolog român al secolului ce a apus, N. Georgescu-Tistu, s-a născut în 1894, la Cotești, județul Vrancea, într-o familie de țărani.

Rămas orfan de mic copil, termină Colegiul din Craiova, apoi Facultatea de Litere și Filozofie din București - datorită concursului unui cumnat, actorul Ion Stăneccu-Papa, dar, firește, mai ales grație excepționalelor sale capacități. Dintre profesorii care l-au marcat în mod deosebit au fost: Nicolae Iorga, celebrul filolog și lingvist Ovid Densusianu (1873-1938), precum și faimosul bibliograf și editor Ioan Bianu (1856-1935).

Activează un timp la Cluj, în învățământul public, debutează în presa periodică cu poezii de factură simbolistă, concomitent scriind articole pentru diferite publicații din acest mare centru cultural al Transilvaniei. În 1921, remarcabilul lingvist Sextil Pușcariu, tot el rectorul

Universității din Cluj și editorul revistei filologice *Dacoromania*, îi propune colaborarea la rubrica bibliografică a acestei publicații. Impresia bună pe care au lăsat-o recenziile și revistele bibliografice este decisivă pentru alegerea lui de N. Georgescu-Tistu, alături de alți tineri intelectuali români, pentru a fi trimis la completarea studiilor de specialitate în Franța. Menționăm că această inițiativă a selectării unor bursieri deosebit de dotați, pentru aprofundarea studiilor în Franța și Italia, aparținea unor somități ale științei ca Nicolae Iorga și Vasile Pârvan.

Astfel, între 1924 și 1926, N. Georgescu-Tistu se află la Paris, unde audiază cursuri de istorie literară - la Sor-

bona și la College de France, precum și cursuri de bibliografie și arhivistică - la Ecole de Chartes și de biblioteconomie - la Ecole de bibliothécaires, întemeiată și patronată de Asociația bibliotecarilor americani. Se familiarizează temeinic cu bibliografia și bibliologia clasică, precum și cu noile orientări în domeniul științei despre carte și bibliotecă. Concomitent, face cercetări la Biblioteca Națională a Franței, astfel pregătindu-și doctoratul, pe care-l ia în 1927 la Cluj. În 1926 urmează un stagiu la Institutul internațional de bibliografie din Bruxelles, Belgia. Mai face o călătorie de studii în Italia, apoi acumulează, conform propriilor mărturii, valoroase cunoștințe din experiența biblioteconomiei și bibliografiei germane (în 1928 - la Deutsche Bucherei din Leipzig și în 1932 - la Biblioteca de Stat din Berlin și la Universitatea din capitala germană, unde cu o jumătate de veac și mai bine în urmă studiase și Mihai Eminescu). Încă în 1922 luase cunoștință și de concepția bibliologică rusă, citind, în traducere franceză, monografia *Introduce în psihologia bibliologică* de Nikolai Rubakin. Astfel că formația profesională a lui N. Georgescu-Tistu s-a făcut sub auspiciile celor mai de seamă protagoniști ai bibliologiei moderne, din cele mai importante centre de specialitate din Europa de Vest, cu o apreciabilă deschidere spre tendințele novatoare ale școlii bibliologice din SUA și spre ceea ce dăduse mai valoros știința cărții ruse, ai cărei promotori se aflau pe atunci deja în emigrație. În Occident publică, în franceză și italiană, și primele sale studii de specialitate, prețuite și elogiate de îndrumători și colegi de breaslă.

A revenit în patrie pe cînd activitatea bibliologică se afla într-un stadiu departe de a fi satisfăcător (cum avea să noteze în studiul *Domeniul și însemnătatea bibliologiei*, însuși

"cuvîntul *bibliologie* e puțin cunoscut la noi, dar devine din ce în ce mai necesar"). Era însă nu numai pregătit, dar și decis să se implice energic în promovarea bibliologiei, plasarea ei la un loc binemeritat, indispensabil evoluției culturale, științifice, iar în ultimă instanță - și social-economice a poporului din ale cărui rînduri se ridicase: "(...) Din dezbaterea în străinătatea atîtor probleme ridicate de **acest minunat vehicul al gîndirii, cartea, neîntrecută nici de film și nici de radio**, pot rezulta utile sugestii pentru organizarea acasă la noi, în România, a domeniului bibliologiei". N. Georgescu-Tistu era convins că "numai lămuriți asupra soluțiilor celor mai potrivite și încercate, vor putea contribui și românii la această **rețea universală a informației științifice, fără de care nu e posibil nici un progres temeinic al culturii**". (Citat după *Domeniul și însemnătatea bibliologiei*; sublinierile noastre - VI. P.).

N. Georgescu-Tistu s-a afirmat, neîndoios, ca cel mai de vază bibliolog român al epocii, mai ales de la mijlocul anilor '20 și pînă la sfîrșitul anilor '40 - cînd în România a fost instaurat regimul totalitar de factură sovietică, acel regim care a desființat atîtea realizări, inclusiv bibliologia ca știință și practică. Dacă B.P. Hasdeu a folosit primul termenul *bibliologie*, Georgescu-Tistu îl precizează, atribuindu-i semnificația, conceptul pe care le comportă și astăzi respectiva noțiune. Încă în 1928, în prelegerea de deschidere a cursului său de la Școala superioară de ahrivistică și paleografie din București, menționa: "Bibliologia e o disciplină care-și încheagă întreaga osatură sub ochii noștri. E de o structură delicată, avînd ca obiect raporturile dintre autor, carte și cititor". Domeniul științific al bibliologiei este elaborat și dezvoltat într-o serie de lucrări, care nu și-au pierdut nici azi actualitatea: *Studiul și organizarea cărții* (1929), *Depozitul legal, bază a bibliografiei naționale* (1932), *Orientări bibliografice* (1938) - primul volum de teorie bibliografică românească; ciclurile de prelegeri universitare litografiate *Curs de bibliologie* (1946),

Munca intelectuală (1947), *Scris și carte* (1948). Acest subiect major este abordat în mai multe scrieri inserate în revista de specialitate *Scriptum* (a apărut la Brașov, în anii '40 ai secolului trecut), iar tangențial - în volumele *Bibliografia literară română* (1932) și *Vocabular de bibliologie* (1965).

În anii '30 ai sec. XX, cînd din vreo 30 de state europene doar cîteva mai dezvoltate (Franța, Belgia, Germania, Elveția, Italia) aveau depozite legale, N. Georgescu-Tistu opta pentru promulgarea, îmbunătățirea și respectarea necoordonată a Legii depozitului legal (numită și Legea exemplarelor obligatorii). Cărturarul explică astfel "sensul cel mai larg și mai simplu" al termenului *depozit legal*: "de strîngere a publicațiilor unei țări și asupra acestei țări, printr-o dispoziție legală, într-un depozit sau o bibliotecă mai mare, mai ordonată și mai sigură, ca să existe o informație asupra producției scrise". Considerînd că menirea bibliotecilor "mai mari, mai ordonate și mai sigure" este "de a păstra fiecare gînd scris", el vedea în depozitul legal, pe bună dreptate, "mijlocul cel mai sigur pentru apariția unei bibliografii naționale", care trebuie să fie o bibliografie "cu caracter științific, periodică, menită să amintească tot ce se tipărește în legătură cu un popor". Intuind dificultățile ce pot apărea în completarea depozitului legal, N. Georgescu-Tistu propune ca "obligația să cadă în primul rînd asupra tipografilor", pentru că aceștia "pot fi efectiv controlați și numai în lipsa lor, asupra editorilor și autorilor".

După cel de-al doilea război mondial, în 1948-1949, publică și un curs de biblioteconomie, dovadă a unei atenții sporite pe care o acorda științei organizării bibliotecilor.

Obiecte ale preocupărilor permanente ale lui N. Georgescu-Tistu au fost conceptul de bibliotecă și noțiunile legate indisolubil de această instituție: *cadrele de bibliotecari, cataloagele, documentele de bibliotecă, clasificarea, bibliografierea lor* ș. a. A dat aprecieri la cel mai înalt grad activității bibliote-

cilor în viața societății: "Biblioteca dinamizează ideile, înlesnind omului de știință sau literatului să creeze cărți, iar publicului să se folosească de bunurile spirituale create"; "Bibliotecile publice, de cultură generală, destinate să înalte cultura poporului, sînt de multe ori mai importante decît înseși școlile". În acest context, propunea, încă în anii '20-'30 ai secolului trecut, specializarea principalelor biblioteci pe ramuri ale științei și culturii. Opta pentru un statut sigur, dacă nu preferențial al bibliotecarului, pentru o legislație a bibliotecilor, "care să prevadă" și "formarea unui personal selecționat", căci, considera el, bibliotecarii "nu pot face un lucru bun și durabil fără o temeinică pregătire profesională".

N. Georgescu-Tîstu a dezvoltat o intensă activitate profesorală. Din 1928 și pînă în 1949 a ținut cursurile de bibliologie la Școala superioară de arhivistică din București. În 1932, după ce obține titlul de doctor docent în bibliologie, i se oferă, în cadrul Facultății de litere și filozofie din București, o docență în bibliologie și bibliotecă, transformată în 1938 în conferință. În 1942 conferința este recunoscută ca independentă, pe lângă ea organizîndu-se un seminar și o bibliotecă specializate. Organizează în cadrul seminarului un cerc de studii bibliologice, care a funcționat în anii 1942-1948, fiind prezentate peste 120 de conferințe ce au înrunit peste 2.300 de audienți. "Pentru a înțelege larga audiență decare s-a bucurat cercul de bibliologie condus de N. Georgescu-Tîstu ar trebui să ne referim mai ales la farmecul personal cu care inițiatorul lui știa să creeze o atmosferă intelectuală, să susțină cu pasiune cursuri într-o specialitate pe care mulți o cred pînă azi de o ariditate exasperantă", sublinia, în anii '70 bibliologul Dumitru Bălăeț, discipol al lui N. Georgescu-Tîstu, îngrijitorul și prefătorul volumului de sinteză *Cartea și bibliotecile*, tipărit în chiar anul morții marelui său înaintaș, în 1972. Mai adăugăm, că cercul de bibliologie edita, sub conducerea lui N. Georgescu-Tîstu, revista ("buletinul bibliologic")

Scriptum, o publicație unică în felul ei, înalt apreciată de personalități ca Perpessicius sau Șerban Cioculescu.

A fost d-a lungul unui deceniu bibliotecar al Facultății de litere și filozofie din București, organizînd-o pe principiile științei biblioteconomice moderne. În 1929, din inițiativa sa, pe lângă Institutul Social Român, întemeiat de Dimitrie Gusti, se deschide o secție de bibliologie. Aici, în calitate de secretar, organizează cicluri de conferințe, prezentate atît de animatorul secției, cît și de alte personalități al epocii. A participat la organizarea, în 1940, a Centrului român de documentație, care își propunea organizarea informării științifice și tehnice în țară.

N. Georgescu-Tîstu a acordat multă atenție bibliografiei ca disciplină bibliologică, vîzînd în ea puntea de legătură poate cea mai sigură cu cercetarea științifică. Opta pentru principii, procedee de descriere bibliografică pe cît mai posibil unificate - atît în plan internațional, cît și în deservirea diferitelor domenii ale științei. În opinia sa, bibliografiile de specialitate (de ex., din domeniul științelor exacte sau ale naturii), avînd la bază aceleași principii, urmau să fie alcătuite de specialiști în domeniile respective. În scrieri teoretice ca *Organizarea bibliografiei filologice*, *Către o bibliografie metodică a literaturii române*, *Bibliografia curentă*, *primul auxiliar al științei*, *Studiul și organizarea cărții* ș. a. sublinia necesitatea alcătuirii cît mai operative a bibliografiilor de specialitate, dar și a celei naționale, punînd accentul pe caracterul lor analitic. Își dorea "să ajungem a avea pentru fiecare epocă, ori curent, problemă și autor de seamă o cercetare bibliografică de seamă" - intenție realizată parțial în timpul activității furtunoase a lui Tîstu, dar care se materializează tot mai mult acum, inclusiv de către bibliotecile din Chișinău. Însuși N. Georgescu-Tîstu ne-a lăsat modele de superbe bibliografii analitice: *Bibliografia literară română* (1932), *Bibliografia publicațiilor privitoare la cultura românească veche* (1934), *Ion Ghica, scriitorul* (1935) ș. a.

Pentru a realiza voluminoasa operă de sinteză *Bibliografia literară română*, a depus o muncă cu adevărat titanică, după cum ne putem da seama și din această confesiune a lui Tistu: "Am parcurs, fișă cu fișă, întregul catalog pis de Biblioteca Academiei la dispoziția cititorilor și am cercetat fiecare carte potrivit bibliografiei mele". Lucrările sale au servit în epocă drept model, îndrumar nu numai pentru bibliografii din epocă, dar și pentru istorici și critici literari. Este semnificativă, în acest sens, observația lui G. Călinescu, potrivit căreia "D-lui N. Georgescu-Tistu i se datoresc îndrumări capitale în privința bibliografiei generale a istoriografiei literare române".

Închinându-și viața cărții, bibliotecilor, literaturii, este și firesc ca N. Georgescu-Tistu să fi avut un adevărat cult pentru cuvântul scris și tipărit. A scris mai multe articole și studii vizînd istoria cărții și tipăriturilor românești, începuturile bibliotecilor în țările române, i-a pus într-o lumină nouă pe unii bibliofili notorii (T. Cipariu, G. Barițiu, episcopul M. Ștefănescu-Milchisedec, Al. Odobescu, Ilarie Chendi, Ioan Bianu, Al. Sadi-Ionescu ș. a.), scoțîndu-i din anonimat pe alții (Badea Cîrțan, hatmanul Dimitrie Sturdza, Narcis Crețulescu etc.). Chiar și titlurile unor scrieri de ale sale comportă o atitudine deosebită față de carte: *Minunea tiparului*, *Moti-*

vul cărții în literatura română, *Paralela scris-carte*, *Ajutorul bibliologiei în munca intelectuală*, *Zăbava cărții*, *Cărțile ca instrument politic* ș. a. A adunat *Gînduri despre carte* (publicate post-mortem) și a tipărit culegerea de texte cu titlul semnificativ *Cîntare cărții* (1957), o antologie a elogiilor aduse cărții, tiparului, literaturii - de către scriitorii români.

A trăit cu convingerea că și în secolul XX "cartea a rămas totuși instrumentul cel mai subtil de perfecționare a minții noastre" și că "forma clasică a cărții, deși concurențată azi (în 1948 - n. n.) de radio și cinematograful, va rămîne instrumentul cel mai temeinic pentru cultivarea sufletului oamenilor și pentru înțelegerea pașnică dintre ei".

Figura neordinară a lui N. Georgescu-Tistu s-a bucurat încă din tinerețe de frumoase aprecieri. Vom reține pentru cititorii noștri, în încheiere, nota pe care i-a dat-o colegul de breaslă și de idei, Emanoil Bucuta: "Ca un vrej de lumină, pe după viața cărții se împletește și viața cercetătorului ei..." O spusă pe cît de plastică, pe atît de adevărată: ghidat mereu de lumina cărților, N. Georgescu-Tistu a putut arunca, amplificată, peste ele, lumina minții și sufletului său.

Vlad POHILĂ

OMAGII

Și are nume de cîntec...

Fiindcă ne sînt deosebit de dragi: și Ea, și Țara, și Orașul ei - vom începe aproape ca și în *Love Story - Povestea de iubire* a lui Erich Segal, cartea ce ne-a încălzit anii de studenție. Unde mai pui că și Jennifer, iubita lui Oliver, din acel tulburător roman, lucrează la o bibliotecă...

Așadar, ce s-ar putea spune despre această doamnă, directoarea faimoasei biblioteci de la Cluj?

Că e foarte simpatică și jovială, extrem de inteligentă și tot atît de corectă. Că te poți bizui pe ea în toate -

nu numai în materie de bibliologie, dar și în cele mai stringente probleme ale managementului sau, de e cazul, în niște "banale" chestiuni cum ar fi organizarea, cu maximă competență și ineputabil farmec, a unei excursii prin labirintul străzilor din Cluj-Napoca sau în oricare alt țîrg mai răsărit din zona Ardealului. Că e o mare șansă s-o ai interlocutoare sau tovarășă de drumetie. Că-i plac opere de scriitori, compozitori, pictori, filozofi... dintre cele mai diferite - de la cele mai accesibile pînă la arhisofistate. Și are nume de